

کتاب‌های موجود ترجمه شده به زبان فارسی است که اخیراً برای سومین بار در کشورمان تجدید چاپ شده است.

این کتاب چارچوبی نظری، فلسفی، منطقی، و کاربردی ارائه می‌دهد که به کمک آن می‌توان منطق درونی هر نوع نظریه‌پردازی را خواه در زمینه اقتصاد، اجتماع، تربیت، اخلاق و به ویژه سیاست، کشف نمود. کتاب یاد شده، همانگونه که مترجم آن بیان می‌دارد روش پژوهش و جستار در اندیشه‌های سیاسی است؛ ضمن آنکه در صفحات مختلف کتاب، به اندیشه ناب سیاسی هم برمی‌خوریم. کتاب فهم نظریه‌های سیاسی، تألیف توماس آر تور اسپریگنز Thomas A. Spragens مشتمل بر شش گفتار، یک پیشگفتار از مؤلف و دو یادداشت از مترجم کتاب است. فرهنگ رجایی (مترجم کتاب) خود از استادان اندیشه سیاسی کشور است. در این کتاب همه چیز از ابتدا صریح و روشن است. زیرا قصد بر آن است که پیچیدگی اندیشه‌ها و نظریه‌های کلاسیک اندیشمندان سیاسی به سادگی و گاه ساده‌سازی، برای خوانندگان و دانشجویان بیان گردد. مترجم نیز این روند را توسعه می‌دهد. در واقع آقای رجایی با معرفی و توضیح آراء و جایگاه نویسنده کتاب، به خواننده کمک می‌کند تا به راحتی اندیشه‌های نویسنده را دریابد. مترجم در توضیح خود در مورد مؤلف کتاب می‌گوید اسپریگنز به عنوان سردبیر «مجله سیاست» از مدافعان مکتب سنت‌گرایان در علم سیاست است.

طرفداران این مکتب برآنند که برای مطالعه علوم سیاسی باید از روش تاریخی، فلسفی و انسان‌شناسی بهره گرفت. رفتارگرایان که در مقابل این مکتب قرار دارند، تا حدودی مانند اثبات‌گرایان، معتقدند که در علوم اجتماعی نیز مانند علوم دقیقه باید از روش تجربی و کمی بهره گرفت. زیرا در نگاه رفتارگرایان نظریه‌هایی که بر عینیات و تجربه‌های زنده استوار نباشند فاقد ارزش علمی‌اند و اعتبار هر نظریه در آن است که از طریق تجربه عینی به اثبات رسیده باشد. اسپریگنز در این کتاب به ما می‌گوید که علوم اجتماعی صد درصد تجربی وجود ندارد و آثار خداوندان اندیشه سیاسی، چون به مسایل همیشگی انسان پرداخته‌اند، برای انسان امروز نیز معتبر و مفید است.

آنچه که نویسنده کتاب را به تألیف آن واداشته، همان نکاتی است که در پیشگفتار کتاب آمده است. بر این اساس می‌توان هدف مؤلف را اینگونه استنباط کرده و بر شمرد:

۱. انسان با یک سری مسایل ثابت و همیشگی روبرو است؛
۲. در طول تاریخ حیات اجتماعی بشر، اندیشمندی در پی آن بوده‌اند که برای این مسایل چاره‌جویی کنند؛
۳. با مطالعه آراء این اندیشمندان سیاسی، انسجام و اهمیت نظریه‌پردازی سیاسی به سادگی روشن نمی‌شود؛

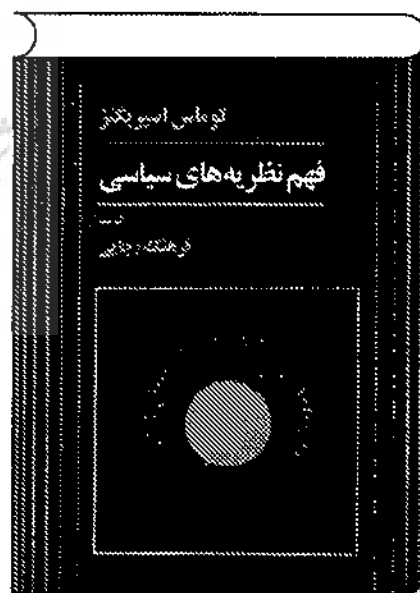
نگاهی از درون به نظریه‌های سیاسی

بررسی و نقد کتاب:

فهم نظریه‌های سیاسی

● علی عنایتی شیکلایی
محقق دفتر بررسی‌های سیاسی
سازمان تبلیغات اسلامی

در یکی دو سال اخیر کتاب‌های بسیاری در زمینه اندیشه سیاسی در کشور به چاپ رسیده‌اند. همانگونه که بیشتر صاحبان اندیشه معتقدند اگر بنا باشد کتابی درباره اندیشه سیاسی ارائه شود اولویت با انتشار متون کلاسیک است. یعنی آثار بزرگانی چون افلاطون، ارسطو، سن آگوستین، ماکیاول، هابز، لاک، روسو، هگل، مارکس از غرب و فارابی، ابوحامد محمد غزالی، ابن تیمیه، ماوردی و امثال اینها از شرق و جهان اسلام باید در اولویت قرار گیرند. خوشبختانه برخی از مترجمان علاقمند، خوش‌فکر و با تجربه در این زمینه پیشگام شده‌اند و برخی ناشران شناخته شده که به انتشار منابع مهم و اساسی توجه دارند و به انتشار آنها اقدام کرده‌اند. این فعالیت‌ها، گام‌هایی اساسی و ماندگار است که نیاز به همراهی خوانندگان و علاقمندان به اندیشه و به‌ویژه اندیشه سیاسی دارد. ولی واقعیت این است که پیچیدگی و دشواری برخی از این آثار به گونه‌ای است که شاید برای برخی از تازه‌واردان در عرصه مطالعه این متون، دلزدگی و سردرگمی ایجاد نماید. بر این اساس وجود کتابهایی که با استفاده و مطالعه آنها بتوان به درک بهتری از منابع و متون کلاسیک و بنیادین دست یافت، ضرورت می‌یابد. کتاب «فهم نظریه‌های سیاسی» در این زمینه از جمله

- مؤلف: توماس آر تور اسپریگنز
- مترجم: فرهنگ رجایی
- ناشر: آگاه

۴. فهم نظریه‌های سیاسی بالاتر از مطالعه صرف کتاب‌های سیاسی است؛

۵. آرایه طرحی کلی از جستار در نظریه‌های سیاسی که برای «هر باسواد علاقمند به موضوع اندیشه سیاسی» قابل فهم بوده و در عین سادگی، پیش پا افتاده و کسل کننده نبوده و در عین اصیل بودن بیان کننده تفکر خاصی نباشد.

با مطالعه کتاب فهم نظریه‌های سیاسی در می‌یابیم که نویسنده تری اصلی خود را در گفتار نخستین کتاب آرایه می‌کند. در سایر گفتارهای کتاب نیز، با بهره‌گیری از مثال‌های مختلف تلاش می‌کند تا آنچه را در گفتار اول آمده است، بیشتر آشکار و اثبات کند. اسپریگنز گفتار نخستین را با تعریف مفاهیم شروع می‌کند و مفهوم اصلی در این کتاب نظریه سیاسی است. او منظور خود را از نظریه‌ها، مطالبی می‌داند که در آثار کلاسیکی مانند «جمهور» افلاطون، «لویتان» توماس هابز و «قرارداد اجتماعی» ژان ژاک روسو یافت می‌شوند. این شاهکارها در جستجوی آرایه تصویری جامع و نسبتاً منسجم از زندگی سیاسی هستند. این متفکران نحوه نگرشی را به انسان می‌آموزند که به طور کلی معنی‌اش «تصویر نمادین از یک کلیت نظم یافته است». آنها از دنیای سیاست، که بشر ناگزیر از زندگی در آن است، یک «بینش» و یک «روش» درک همه جانبه ارائه می‌دهند.

هدف نظریه‌های سیاسی فراهم آوردن «بینش همه جانبه» از جامعه سیاسی است. یک نظریه پرداز سیاسی می‌کوشد با قراردادن سیاست در چشم‌اندازی گسترده «تصویر جامعی» به مخاطبان خود ارائه دهد. او به ویژه در سایه مطالعاتش در موضوع‌هایی چون سرشت آدمی و دیگر خصوصیات جهان پیرامونش، که به منزله مواد خام مطالعه او هستند، سیاست را توصیف می‌کند.

نظریه پردازان سیاسی اگرچه در سبک و مفاهیم اختلاف‌های عمده‌ای دارند، اما از نظر اسپریگنز آنان با مسایل اساسی یکسانی سر و کار دارند و برای پاسخگویی به این مسایل، روش نسبتاً همگونی اتخاذ کرده‌اند. این همگونی نه در اجزای نظریه سیاسی، بلکه به دلیل منطقی که عملاً در نظریات سیاسی اتخاذ شده، اهمیت دارد. از این نظر، نظریه پردازان سیاسی مراحل به نسبت مشخص و یکسانی را از نظر فعالیت‌های ذهنی از ابتدا تا انتهای آرایه نظریه‌های خود می‌پیمایند. این مراحل به گونه‌ای منطقی با یکدیگر پیوند دارند. در این میان آنچه اهمیت دارد این است که حتی اگر در مرحله آرایه نظریه سیاسی، نظم این مراحل رعایت نشود، اما روند جستجو و کاوش این نظریه‌ها دارای نظم خاصی است: مشاهده بی‌نظمی، تشخیص علل آن، آرایه راه‌حل و بازسازی جامعه.

چهارمین جزء روند نظریه‌پردازی یعنی تصویر جامعه احیاء شده به «جسم شناور» می‌ماند. این مرحله ظاهراً باید قبل از ارائه راه حل بیاید ولی ممکن است قبل یا بعد از تشخیص علل بی‌نظمی ارائه شود حتی

گاهی ممکن است قبل از مشاهده بی‌نظمی باشد. توماس اسپریگنز نیز این مراحل را در کتاب فهم نظریه‌های سیاسی رعایت کرده و آنها را در گفتارهای دوم، سوم، چهارم و پنجم به ترتیب با این عنوان‌ها آورده است: «بحران و مشاهده بی‌نظمی» (گفتار دوم)، «تشخیص درد» (گفتار سوم)، «نظم و خیال یا بازسازی جامعه» (گفتار چهارم)، و «راه درمان» (گفتار پنجم). در واقع بخش عمده کتاب نیز به بررسی و تجزیه و تحلیل مراحل چهارگانه یاد شده اختصاص یافته است.

خواننده کتاب، علاوه بر دریافت مراحل مختلف اندیشه هر یک از نظریه پردازان کلاسیک در می‌یابد که چگونه آنها با یکدیگر اختلاف دارند و منشأ اصلی این اختلاف‌ها در کجا و به تعبیر دقیق‌تر در کدام مرحله قرار دارد بر اساس الگوی آرایه شده برای جستار در اندیشه‌های سیاسی، هر نظریه پرداز سیاسی فعالیت ذهنی خود را با مشاهده بی‌نظمی و وجود بحران در جامعه آغاز می‌کند. اگرچه، هر از گاهی نظریه پردازانی پیدا می‌شوند که از وضع موجود راضی هستند و صرفاً کنجکاوی فکری آنها را بر آن داشته که بنیان‌های نظم موجود را مورد بررسی قرار دهند، ولی واقعیت این است که چنین نظریه پردازانی استثناء هستند. اکثر نظریه پردازان، آثار خود را در زمانی نگاشته‌اند که بطور فزاینده احساس می‌کردند جامعه‌شان دچار بحران است. بنابراین اولین مسأله شناسایی مشکل جامعه است. اسپریگنز بحران‌هایی را که برخی از نظریه پردازان و اندیشمندان سیاسی در دوران خود مشاهده کردند در فصل دوم اینگونه برمی‌شمرد:

نیکولوما کیاولی (بحران ثبات)؛ توماس هابز (بحران امریت)؛ جان لاک (بحران مشروعیت)؛ فیلسوفان روشنگر در دوران انقلاب فرانسه از جمله کندرسه Condorcet (بحران رژیم کهن)؛ ادموند برک (بحران مدنیت)؛ کارل ماکس (بحران نظام سرمایه‌داری)؛ ژان ژاک روسو (بحران برابری اخلاقی)؛ و افلاطون (بحران عدالت آتنی).

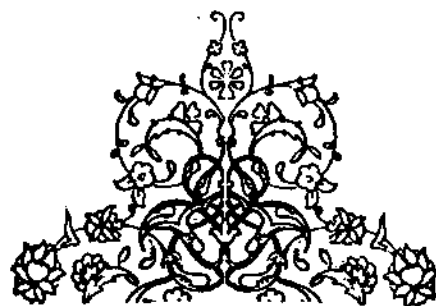
اسپریگنز عقیده دارد پس از آنکه مشکل به خوبی شناسایی شد، نظریه پرداز نمی‌تواند آرام بگیرد، بلکه باید ریشه مشکل را پیدا کند، باید به مطالعه دقیق در علل بی‌نظمی و کارکرد نادرست اوضاع سیاسی‌ای که مشاهده کرده است بپردازد. کشف علل و موجبات معمولاً دشوار و مشکل است. الگوهای فکری بعضی نظریه پردازان سیاسی، تلاشی برای رسیدن به این هدف است. روند تشخیص علل، موضوع بحث گفتار سوم است که نویسنده بدان پرداخته است.

اولین پرسشی که نظریه پرداز در آغاز مرحله تشخیص با آن روبه‌رو است یکی از حساس‌ترین موضوع‌های نظریه‌های سیاسی است. سؤال مشکلی است که پاسخ به آن ساده نیست. این سؤالی است که مکاتب مهم اندیشه سیاسی را از هم جدا می‌کند. سؤالی است که پاسخ به آن به طور بنیادی راه‌حل‌های پیشنهادی هر نظریه سیاسی را شکل می‌دهد. می‌توان این سؤال حساس اولیه را به سادگی عنوان کرد، اما باید

« پیچیدگی و دشواری برخی از آثار کلاسیک به گونه‌ای است که ممکن است برای برخی خوانندگان نوپا، دزدگی و سردرگمی ایجاد کند از این رو وجود تألیفاتی مانند کتاب حاضر، که با استفاده از آن بتوان به درک بهتری از منابع و متون کلاسیک دست یافت، ضرورت می‌یابد.

« این کتاب چارچوبی نظری، فلسفی و کاربردی ارائه می‌دهد که به کمک آن می‌توان منطق درونی هر نوع نظریه‌پردازی را خواه در زمینه اقتصاد، اجتماع، تربیت، اخلاق و بویژه سیاست کشف نمود.

« اسپریگنز در این کتاب به ما می‌گوید که علوم اجتماعی صد در صد تجربی وجود ندارد و آثار خداوندان اندیشه سیاسی، چون به مسایل همیشگی انسان پرداخته‌اند، برای انسان امروز نیز معتبر و مفید است.

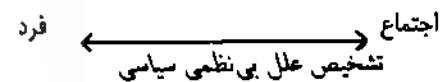

آن را دقیقاً توضیح داد و روشن کرد. سؤال این است: آیا مشکل سیاسی مطرح شده ریشه سیاسی دارد؟ آیا علل مرض و علایم آن واقعاً سیاسی هستند. این سؤال سرنوشت ساز خود به دو پرسش تقسیم می شود، زیرا علت سیاسی، علتی «عام» است نه «انفرادی»؛ «قراردادی» است و نه «طبیعی». بنابراین نظریه پرداز باید کشف کند آیا ریشه مشکل از آنهایی است که به جامعه مربوط می شود. و بنابراین عام است. و یا اینکه صرفاً تأثرات ذهنی و فردی اوست. پس از آن اگر به این نتیجه رسید که مشکل، اجتماعی است باید مشخص کند که آیا مشکل محصول شرایطی است که انسان می تواند تغییر بدهد - یعنی علل قراردادی است - یا اینکه علل از پدیده های طبیعی است.

نویسندگان در فصل سوم، تشخیص درد، نیز نظریه پردازان را بر اساس نوع تشخیص آنها از درد دسته بندی می کند. نظریه پردازانی که علت مشکلات را ناشی از اوضاع سیاسی - اجتماعی و عوامل مصنوعی (قراردادها) می بیند به نظریه پردازانی رادیکال تبدیل خواهد شد. و آنکه علت ها را طبیعی و فردی، می بیند صاحب آرای محافظه کارانه خواهد شد. مؤلف کتاب تصویر ساده شده این رابطه را به صورت زیر نشان می دهد:

رادیکال ← محافظه کار

مشاهده بی نظمی به غیر از مشکل تشخیص علل، مسأله دیگری را نیز مطرح می کند. این مسأله موضوع نظم سیاسی درست است. اگر شخصی اوضاع سیاسی را که در آن زندگی می کند به نحوی نامنظم تشخیص دهد، معنی اش این است که یک نظام مرتب و درست می تواند به وجود آید. از این رونظریه پرداز باید به این پرسش جواب بدهد که اگر این اوضاع خراب است، اوضاع درست کدام است؟ اگر این بیماری است سلامت کدام است؟ بر این مبنا مؤلف در گفتار چهارم به این موضوع می پردازد تا پاسخ برخی نظریه پردازان سیاسی را پیرامون بازسازی جامعه مطرح کند. او جامعه مبتنی بر عدالت افلاطون، جامعه امین توماس هابز، جامعه اخلاقی ژان ژاک روسو، جامعه عاقل اریک فروم، جامعه بعد از انقلاب کارل مارکس و جامعه مبتنی بر آزادی و بسامان بنیانگذاران امریکا را به عنوان مثال هایی برای این گفتار برگزیده و به بررسی آنها می پردازد.

در این گفتار اسپریگنز در بحثی با عنوان انواع بازسازی نظری می نویسد: می توان چند نوع سلیقه متمایز برای بازسازی جامعه سیاسی در نظریات سیاسی مشخص کرد. هر یک از این روش های متعدد به نوبه خود به نوع ویژگی های از رفتار سیاسی مربوط می شود و بر اساس همین رابطه است که آنها را

نامگذاری می کنند. او این روش ها را به سه دسته رادیکال، محافظه کار و طرفداران اصالت عمل تقسیم می کند.

متفکر رادیکال، غالباً خواهان دگرگونی های گسترده و بنیادی است. او در روش خود فلسفی، انتزاعی، خیالپرداز، آرمان گرا و در نتیجه گیری های خود به شدت منطقی است. ویژگی این سبک را باید ژرفا و جامعیت آن و ضعف آن را در احتمال دست نیافتن به آن دانست.

نظریه پرداز محافظه کار، دستمایه اصلی خود را تجربه های جمعی بشر قرار می دهد. او معتقد است که بهترین راهنما برای تغییر و تعدیل مشکلات سیاسی معاصر، آگاهی به این تجربه ها است. اساس تفکر او سنت های جامعه است نه بینش عقلی و فکری. امتیاز این روش واقع گرایی و پرهیز از خیالپردازی و عملی بودن طرح های آرایه شده است و ضعف آن در این است که به سادگی اسیر رکود و ارتجاع می شود.

نظریه پرداز عمل گرا اساساً اصلاح طلب است، منتهی از نوع «گام به گام آن». از نظر او با شیوه های ممکن باید مشکلات را حل کرد، بی آنکه خود را اسیر ژرف اندیشی درباره علل آنها کنیم. در این راه او بیشتر از تجربه استفاده می کند تا از فعالیت های نظری. محاسن این روش انعطاف پذیری و دوری از تعصب، همراه با تأکید بر هدف های خاص و ضعف آن در دوری از ژرف اندیشی و منطقی است.

قدم بعدی برای رسیدن به درکی صحیح از اندیشه نظریه پردازان سیاسی شناخت راههایی است که آنها برای درمان مشکلات آرایه می کنند. نکته اصلی این است که این نظریه پردازان ممکن است هرگز با صراحت چیزی را تجویز نکنند، اما به هنگام توصیف اوضاع راه درمان را نیز مشخص می کنند. شیوه های که اندیشمندان سیاسی در آرایه راه درمان و در تجزیه و تحلیل خود مطرح می کنند، گفتار پنجم کتاب را شامل می شود تعامل «هست و باید» و «واقعیت ها و آوهام» از جمله موضوع های مورد بحث در این گفتار می باشند.

سرانجام در گفتار ششم کتاب، مؤلف آنچه را ابتدای کتاب مطرح کرده است، یک بار دیگر بیان می کند. او ضمن برشمردن هدف کتاب، ارزش کار خود را نیز برمی شمارد. در این گفتار اسپریگنز نظریه های سیاسی را سرآمد علوم معرفی می کند. او در تبیین این نظر خود می نویسد: «نظریات سیاسی به این دلیل که فطرتاً بیش از علوم دیگر ارزش دارند سرآمد علوم خوانده نمی شوند و یا چون از دقت و صحت زیادتری برخوردارند سرآمد علوم تلقی نمی شوند. در مقابل، علت اینکه نظریه های سیاسی ادعا می کنند سرآمد علوم هستند این است که آنها از تناسب و گستردگی ای برخوردارند که هیچ یک از علوم دیگر نمی تواند با آن برابری کند. نظریات سیاسی، هم از تمام پژوهش های دیگر گسترده تر است، و هم تأثیر اساسی تر و مستقیم تری بر رفتار انسان می گذارد. یک نظریه سیاسی به عنوان یک بینش جامع از سیاست مانند قلعه هرم بر رأس هرم اندیشه قرار دارد. نظریات سیاسی از

◀ نظریه پردازان سیاسی اگرچه در سبک و مفاهیم، اختلاف های عمده ای دارند، اما از نظر اسپریگنز آنان با مسائل اساسی یکسانی سر و کار دارند و برای پاسخگویی به این مسایل روش نسبتاً همگونی اتخاذ کرده اند. این همگونی نه در اجزای نظریه سیاسی بلکه به دلیل منطقی که عملاً در نظریات سیاسی اتخاذ شده، اهمیت دارد.

◀ نظریه پردازان سیاسی، مراحل به نسبت مشخص و یکسانی را از نظر فعالیت های ذهنی از ابتدا تا انتهای آرایه نظریه خود می پیمایند: مشاهده بی نظمی، تشخیص علل آن، آرایه راه حل و بازسازی جامعه.

◀ نویسندگان ضمن اینکه تلاش کرده با الگوسازی و چارچوب بندی بحث به درک بیشتر و بهتر مباحث اندیشه سیاسی یاری رسانند، اما با ساده کردن بیش از حد برخی مباحث، درواقع خواننده را به گونه ای سطحی با مسایل آشنا می سازد.

آخرین گفتگوی دکتر طیبی

عشایر ما فقط دامدار نیستند!

گفتگو از: اردلان عطارپور

دکتر حشمت‌الله طیبی استاد دانشگاه تهران در سال ۱۳۰۵ در کرمانشاه به دنیا آمد. تحصیلات ابتدایی و متوسطه را در همان شهر گذراند، به تهران آمد، در سال ۱۳۳۶ لیسانس و در سال ۱۳۴۱ فوق لیسانس گرفت. بعد به فرانسه رفت و در سال ۱۳۵۲ از دانشگاه «سُرین» پاریس موفق به کسب دکترای جامعه‌شناسی و مردم‌شناسی شد. دکتر طیبی در همان سال بعد از کسب دکترای خود به کشور برگشت و از آن هنگام تا نزدیکی‌های روزهای پایانی عمرش به تدریس در دانشگاه تهران اشتغال داشت تا اینکه در ۱۸ آبان‌ماه ۱۳۷۷ به علت بیماری سرطان در گذشت از مرحوم دکتر طیبی تاکنون کتابهای مادی و اصول جامعه‌شناسی، تحفه ناصری و جامعه‌شناسی ایلات و عشایر منتشر شده است.

این گفت‌وگوی نیمه تمام که قرار بود درباره آخرین کتاب مرحوم طیبی باشد یکی -دوماهی پیش از مرگ ایشان صورت گرفت و به احتمال زیاد آخرین گفت‌وگوی دکتر طیبی است.

○ نام کتاب شما «جامعه‌شناسی و مردم‌شناسی ایلات و عشایر» است آیا جامعه‌شناسی و مردم‌شناسی دو رشته جدا از هم نیستند؟

● جامعه‌شناسی و مردم‌شناسی را نمی‌شود از هم جدا کرد این دو رشته از یکدیگر بهره‌گیری متقابل دارند. البته شاید روش تحقیق آنها از هم جدا باشد، یعنی روش تحقیق جامعه‌شناسی بیشتر کمی است، در حالیکه روش تحقیق مردم‌شناسی بیشتر کیفی است: ولی در هر صورت در تحقیقات عمیق تری که در هر کدام از این دو حوزه صورت می‌گیرد از هر دو روش تحقیق استفاده می‌شود، بخصوص در تحقیقاتی که در زمینه‌های جامعه‌شناسی است.

○ آیا تحقیق کمی درباره «ایلات و عشایر» بهتر جواب می‌دهد یا تحقیق کیفی؟

● کنجکاوی‌های ما درباره ایلات و عشایر بیشتر با تحقیقات کیفی جواب می‌گیرد، به همین خاطر است که بیشترین توجه از طرف مردم‌شناسان بوده است، ولی این نباید به معنی انکار نگاه‌ها و کنجکاوی‌های بالقوه باشد.

◀ عشایر ما صد در صد

گله‌دار نیستند،

در هنگام کوچ در ییلاق و

قشلاق اراضی‌ای را

شخم می‌زنند و آماده

کشاورزی می‌کنند و بذر می‌پاشند

و بعد آن را به حال خود رها می‌کنند.

این نظر که در رأس هرم قرار دارند می‌توانند بالاتر از دیگر علوم تلقی شوند» ولی به هر جهت نویسنده نیز اذعان دارد که نظریه‌های سیاسی به علوم دیگر که در طبقات پائین تر هستند وابسته هستند.

همانگونه که نویسنده عقیده دارد «فهم نظریه‌های سیاسی» می‌تواند راهی به سوی زندگی آزموده شده فردی و قدمی برای برقراری یک گفت‌وگو اجتماعی باشد. بر این اساس کتاب فهم نظریه‌های سیاسی می‌تواند برای همه علاقمندان به مطالعات پایه‌ای در علم سیاست و به‌ویژه دانشجویان علوم سیاسی مفید و خواندنی باشد. با این حال باید گفت نویسنده ضمن اینکه تلاش کرده با الگوسازی و چارچوب‌بندی بحث به درک بیشتر و بهتر مباحث اندیشه سیاسی یاری رساند، اما با ساده‌کردن بیش از حد برخی مباحث که در واقع خواننده را به گونه‌ای سطحی با مسایل آشنا می‌سازد. سادگی بیش از حد برخی مباحث ممکن است موجب تنبلی ذهنی و سطحی‌نگری در پایه‌های اندیشه سیاسی شود. نویسنده کتاب ابتدا در قالب روش بحث و ارایه چارچوب، خود نظریه خاصی ارایه می‌دهد و بعد تلاش می‌کند نمونه‌ها و نظریه‌های مختلف را در آن چارچوب بررسی نماید. طبیعی است این امر باعث می‌شود تا نظریه‌های سیاسی دیگر اندیشمندان و حتی برخی نظریه‌های اندیشمندی که نظر آنها مورد اشاره قرار گرفته است، در مباحث و چارچوب کتاب ننگند. کتاب «فهم نظریه‌های سیاسی» ضمن اینکه این امکان را برای علاقمندان به مطالعه و شناخت آثار اندیشمندان سیاسی فراهم می‌کند که با الگو و پرسش به سراغ آثار آنان بروند، این امکان را از آنان می‌گیرد که دقت خود را برای دریافت پیچیدگی‌های افکار و اندیشه‌های این نظریه‌پردازان به کار گیرند و به همین دلیل ممکن است خود را از ارایه و بسا به کارگیری الگوهای دیگر بی‌نیاز احساس کنند. با این همه «فهم نظریه‌های سیاسی» در عین ایجاز با مثال‌های فراوان از اندیشمندان و نظریه‌پردازان سیاسی دوره‌های مختلف، کتابی مفید و با ارزش است. ضمن اینکه این ویژگی‌ها همراه با چارچوب مناسب، خواننده تازه وارد در عرصه اندیشه سیاسی را علاقمندتر می‌سازد و راهنمایی برای مطالعات آتی او در این زمینه خواهد بود. با تأمل در بخش‌های مختلف کتاب همچنین به این نکته می‌توان رسید که مؤلف کتاب از دو مفهوم «اندیشه سیاسی» و «فلسفه سیاسی»، همانند بیشتر صاحب‌نظران آمریکایی گرایش بیشتری به اندیشه سیاسی دارد. اسپریگنز برخلاف اندیشمندان اروپایی از میانی و مفاهیم دشوار دوری می‌جوید و با زبانی به نسبت ساده و عینی‌تر، کاربرد اندیشه سیاسی را در عرصه جامعه سیاسی نشان می‌دهد. با این شیوه او نظریه‌های دشوار فیلسوفان پیشین و اندیشمندان متأخر را به گونه‌ای قابل فهم در قالب الگوی چهارگانه مورد نظر خود می‌گنجانند. این کاری است که اسپریگنز با دقت، ظرافت و آشنایی به پیشش و روش در اندیشه سیاسی از عهده آن برآمده است. □